

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- תחומים
- ספירת העומר ות
- הסוכות
- ימי כיפורים - גלות וואלה
- ימי נדאים
- תולדות
- תוכנה
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות המדיניות
- שמירת מצוות
- תוכנה ומספר
- שירי הירוש
- שבת קודש
- מידת המצוות
- שמענו בעונה
- ענינים בש"ס ובהלכה
- זמירת שבי
- טקולג הקלטות שיעורים
- בראשית ח"א - סמארי
- סמארי בראשית נח-
- בראשית ח"ב - י"ד
- קל-תולדות
- בראשית ח"ג - י"בא-י"ד
- שנת ח"א - שנת-בשלח
- שנת ח"ב - סמארי מבוא
- ידו-שמיטת
- שנת ח"ג - ידו-שמיטת-פקודי
- יקרא ח"א - יקרא-מנוע
- יקרא ח"ב - יקרא-חיובות
- מדבר ח"א - מדבר-שילח
- מדבר ח"ב - קודש-מסעי
- מדבר ח"א - מדבר-ראה

תנן להשיג: mechonbennelch@gmail.com
 בארצות הברית: sales@yefenbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת תולדות

לו', שזה נקרא 'תולדותיו', כלומר שאחר שאותו דבר קיים, אירעו לו קורות ומאורעות ש'נולדו' ממנו, אולם עצם התהוות הדבר אינו נחשב 'תולדותיו', כי הוא עצם מציאותו וקימו, ולא 'תולדה' שהשתלשלה ממנה.

ויסוד זה אנו רואים בעליל בסיפור מעשי בראשית, שרק לאחר סיפור התהוות הבריאה

בגליון
פרשת תולדות

ביאורי פסוקים עמוד 1

היכל השבת

ואתעטרת לתתא בעמא קדישא עמוד 8

חכמה ומסור

כי לכך נוצרת עמוד 10

ואלה תולדות יצחק בן אברהם (כה, יט)

יש להבין, מה הטעם ש'אלה תולדות יצחק', נכתב באמצע סיפור חייו של יצחק, אחר המאורע המרכזי של העקידה וזיווגו של יצחק, שפשיטא שהם מעיקרי תולדות ומאורעות חייו. ופתח הכתוב 'אלה תולדות יצחק' רק לאחר מכן, לקראת לידת הבנים יעקב ועשו.

וכן 'אלה תולדות יעקב' כתבה תורה רק בפרשת וישב, אף שכבר עברו עליו מאורעות עצומים, כמו מעשה רכישת הבכורה, לקיחת הברכות, וכן הליכתו לחרן ונישואיו ולידת השבטים ומאורעות שהותו בבית לבן, וכל המערכה הכבירה בפגישתו עם עשיו, והנה כל זה נכתב לפני 'תולדות יעקב', ולכאורה העיקר חסר מן הספר. ומדוע מציינת התורה 'אלה תולדות יעקב' רק בשלב מאוחר זה בחייו, כאשר מתחילים מאורעות יוסף ואחיו. ובהתבוננות בסדר הדברים נראה, כי 'תולדות' של כל דבר היינו רק מעשים ומאורעות ש'אירעו

פרנס השבוע

נסלו תשפ"ג

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים

<p>ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו</p> <p>הרב אברהם יצחק ריינר שליט"א</p> <p>לע"נ הרה"ח ר' אליהו ב"ר אהרן הלוי זצ"ל</p> <p>נלב"ע כ"ח חשוון תשע"ד</p> <p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו</p> <p>החפץ בעילום שמו</p> <p>לע"נ האשה החשובה מרת טעמא בת ר' ברוך יוסף ע"ה</p> <p>יום פטירתה בשבת קודש פרשת תולדות ב' נסלו</p> <p>ת.נ.צ.ב.ה.</p>
---	--

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד להם ולמשפחתם להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחות ותרומות "פרנס השבוע/החדש" אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל' 8422488-054

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל' 7616048-052

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'וצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש שחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו 'וצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לכתוב במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

ספרים
למעלה הימנה
סדרת ספרים
ביאורים ומאמרים
על המורה חיים יהודה
ספרים
על הר"ם
ספר
המת ומחשבת
ביאור סוחר
ספר
אמונה ומחוקק
מגאן
תורה ודעת
אמריים
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מנהלה מכון

שיעורים 94 עוקב מנחה

עבודת המענה בבית מוסד
לשמוע ושיעורי רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בבית המדרש מרכזי התלם

תלום התלום 854-5422488

כתובת ארץ ישראל 1/9

ביתר עילית

עמוד מכתב לפי סעיף 46

לתיאור הארץ

mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

וימלאו ימיה ללדת והנה תומים בבטנה (כה, כד)

פירש רש"י - 'והנה תומם - חסר, ובתמר תאומים מלא לפי שניהם צדיקים, אבל כאן אחד צדיק ואחד רשע'.

וכבר נתבאר (מאמרי מבוא לבן מלך עה"ת מאמר ט) ענין החסרות והיתרות שמצאנו בתורה, שכאשר כוונת הכתוב היא למוכן המלא של הדבר, נכתבה התיבה בכתיב מלא - המעניק משמעות מורחבת לתיבה, וכאשר כוונתו למעט, כלומר להציג את הענין במשמעות מסוייגת או להגבילו למידה מסויימת בלבד, נכתבה התיבה בכתיב חסר.

והנה התאומים שנולדו לתמר, פרץ זרח, לפי שהיו שניהם צדיקים - נכתב בהם 'תאומים' מלא, כלומר תאומותם היתה מלאה. אבל יעקב ועשיו, כיון שאחד צדיק ואחד רשע, שוב אין שניהם תואמים זה לזה בשלימות, לכן באה תיבת 'תאומים' חסרה, כלומר תאומות מוגבלת ובמידה מסויימת בלבד.

וכל זה המשך לאמור בפסוקים הקודמים, שעתה נוכחה לראות את קיום הנבואה, שאכן שני הנולדים לה שונים זה מזה במידה מרובה, וממעיה הם נפרדים לדרכם השונה.

ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת את יעקב (כה, כח)

נתקשו המפרשים כיצד צדיק כיצחק, שאין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת, היה אוהב לרשע כעשיו, אשר נכשל בחטאים כה חמורים, ואיך יתכן שכל כך הטעהו.

ונראה שאכן ידע יצחק שעשיו הקדיח את תבשילו, אלא שבכל זאת הראה לו אותות חיבה ואהבה כדי לקרבו ולהביאו שיחזור למוטב. וכן כתב בספר 'שפתי כהן' על התורה. [עיינין שם שפירש 'כי ציד בפיו' על יצחק - 'שהיה מדבר עמו בלשון רכה כדי לצודו להביאו למוטב, וכן אמר לו ויאמר אליו בני ויאמר הנני, שהיה קורא אותו בני בלשון רכה, וכן כשהביא יעקב מטעמים בחושו שהוא עשיו, אמר מי אתה בני, ואהב יצחק את עשיו לא אהבה גמורה, אלא כדי לצודו בפיו].

ומשום כך כאשר עשיו העמיד פניו כצדיק ושאל כיצד מעשרין את התבן ואת המלח, הציג יצחק עצמו כמאמין לו, וכאילו נתפתה והלך שולל אחר רמאותו, כי כן נכון לפעמים בדרכי החינוך

פתחה התורה 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם', אולם מ'בראשית' עד כה לא היה זה סיפור 'תולדות' שמים וארץ, והיינו כמבואר, שהרי עדיין לא היתה כלל מציאות של שמים וארץ, ואין שייך לתאר את 'תולדותיהם'. אלא מ'בראשית' עד כה מתואר סיפור 'יצירת' שמים וארץ עצמם, ורק אחר כך מתחיל 'תולדות שמים וארץ'.

ובזה מבואר הטעם שלא כתבה תורה את 'תולדות יצחק' רק כאן, אחר העקידה ומציאות הזיווג, וכן את 'תולדות יעקב' רק לאחר חזרתו מבית לבן, משום שהמעשים שעד אותו שלב אינם 'תולדותיהם' של יצחק ויעקב, אלא סיפורם העצמי, על התהוותם ובניין אישיותם. ולכן הם נכללים בתולדות אבותיהם.

ויש לבאר בדרך נוספת, שגדר זה של 'תולדות' שייך רק לגבי מאורעות שאותו אדם הוא שיוזם ועשה אותם, ועל כן הם נחשבים כ'תולדותיו'. מה שאין כן הדברים שאירעו לו שלא ביוזמתו, הם תולדות מי שיוזם אותם.

ולכן נאמר ביצחק 'אלה תולדות יצחק', רק לאחר פרשת עקידתו וזיווגו, כי כל המעשים עד אז היו מעשי אברהם, משום שלקחת רבקה מחרן נעשה הכל בהוראת והכוונת אברהם אביו, ונכלל כל זה בסיפור חיי אברהם.

וכן 'אלה תולדות יעקב' נאמר רק אחרי חזרתו לארץ מפדן ארם. והיינו משום שהמעשים שעד כה נכללים ב'תולדות יצחק', משום שכל מה שעשה יעקב אבינו בהליכתו לחרן היה בהוראת אביו אשר שלח אותו פדנה ארם אל בית בתואל לקחת לו משם אשה, וכתוצאה מכך נולדו לו השבטים. וכן לקחת הברכות היה בפקודת אמו וכל שהותו בבית לבן ופגישתו עם עשו הם תוצאה והשתלשלות ממה ששמע בקול אביו ואמו, וקיים מה שציוו עליו, ולכן נכלל כל זה ב'תולדות יצחק'.

אולם אצל יצחק נאמר 'אלה תולדות' לפני סיפור לידת הבנים יעקב ועשו, כי הנה שונה היתה לידת יעקב ועשו מלידת השבטים, כי יצחק ורבקה לא ילדו מאליהם על ידי נישואיהם, אלא יצחק ורבקה עמדו והעתירו, ואם כן בשלב זה כבר אין המאורעות נכללים בחיי אברהם, אלא התחילו תולדות חייו של יצחק עצמו.

* * *

לתת לנער הרגשה שמעריכים אותו כצדיק, ועל ידי זה ינהג כמעשי הצדיקים ולו בחיצוניות, ובוזה יש תקווה שמתוך כך ישתנה מהותו בעקבות מעשיו, כלשון המובא בספרים 'אחר הפעולות נמשכים הלבבות', ובסופו של דבר יחזור למוטב.

אמנם רבקה הטיבה להכיר את עשיו, שאצלו לא תועיל התייחסות כזו של קירוב, כי מה שהפעולות משפיעות על הלבבות זה רק כאשר בתוכי תוכיות הלב מפעם ניצוץ ונקודה טובה של צדק ומצפון, ועל ידי ריבוי המעשים בסופו של דבר הניצוץ מבעיר את כל הגחלת ונפשו מתהפכת להיטיב את דרכו. אולם בהכירה היטב את עשיו ידעה שמהותו נשחתת ונרקבת לגמרי, וכלשון הנביא - 'הנה קטון נתתיך בגוים בזוי אתה מאד. זדון לבך השיאך וגו' איך נחפשו עשיו נבעו מצפוני' (עובדיה א, ב-ז). ולכן התייחסה באהבה רק ליעקב.

* * *

וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה וגו' כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך. והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ (כו),
(T-2)

מבואר בזה שהקב"ה נגלה ליצחק ומבטיח לו לתת את הארץ לו ולזרעו. אמנם הדבר צריך ביאור מה צורך בהבטחה זו, אחר שכבר הבטיח לאברהם לתת את הארץ לו ולזרעו, וכתת עמו ברית פעמיים על נתינתה.

וכמו כן מצינו שחזר הקב"ה והבטיח את הארץ גם ליעקב אבינו במראה הסולם, כמו שכתוב 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך' (כח, יג). ובחזרתו לבית אל אחרי היותו בבית לבן. 'ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק, לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ' (לה, יב). והדבר צריך ביאור.

ובפשטות יש לומר, שאצל יצחק היה נצרך ההבטחה כדי להודיע שהיא תתקיים אצלו ולא אצל ישמעאל, כי ישמעאל נדחה מלהיות זרע אברהם, וחזר הקב"ה והבטיח ליצחק כי אצלו ואצל זרעו יקים את השבועה אשר נשבע לאברהם. וכן כתב בחזקוני ובאוה"ח.

וכן אצל יעקב היה נצרך במידה רבה הברור שהארץ תינתן לו ולזרעו, ולא לעשיו אשר נדחה מנחלת ה' ובריתו עם אברהם ויצחק.

ועיין ברמב"ן כאן שכתב שלגבי יצחק לא היה צורך בזה 'אין צריך שיבטיח הקב"ה את יצחק שלא יעבור השבועה שנשבע לאביו, כי לא אדם הוא להינחם (ש"א טו, כט), ואברהם אין לו זרע אחר בעל ברית לאלוקים, והשבועה איננה על תנאי, כי ביעקב הוצרך מפני עשיו אחיו לומר שבו יתקיים הברית וזרעו (להלן לה, יב), לא בעשיו'.

וכתב - 'ונראה שזה המאמר 'והקימותי את השבועה' יחשב שבועה וכו', ורצה הקב"ה להישבע לכל אחד מן האבות, להודיע שראוי כל אחד לכרות עמו ברית, ושתהיה זכות כל אחד עומדת לפניו עם זרעם, כי אף על פי שהראשונה תספיק, תוספת זכות וכבוד הוא להם'.

ויש לשלב את שני הביאורים, דהיינו שאף שהוצרך ה' לחזור ולהבטיח את הארץ לשלושת האבות כדי לברר אצל מי היא תתקיים, אולם מאחר שהבטיח זאת פעם נוספת, יש בזה משום תוספת חיזוק והבטחה לנתינת הארץ.

ואכן כך מצינו בדברי הכתובים שהבטחת הארץ נאמרה לכל אחד מהאבות בתוספת חיזוק. והיינו מה שכתוב - 'זכרו לעולם בריתו וגו' אשר כרת את אברהם, ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחוק, לישראל ברית עולם. לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם' (דברי הימים א' טז, טז-יח, וכן בתהילים מזמור קה).

הרי מפורש שבכל אחד מהאבות נתחזק תוקף הנתינה, תחילה - 'אשר כרת את אברהם', ואחר כך נוסף 'ושבועתו ליצחק', והיינו דמכיון שההבטחה חזרה ונשנתה ליצחק נעשה הדבר כשבועה, וכדאייתא בגמרא (שבועות לו). שכל דבר שנאמר על ידי הקב"ה שני פעמים הרי הוא כשבועה. וכאשר חזר הדבר והובטח ליעקב פעם שלישית, נתחזק הדבר בקביעות וחזיקה - 'ויעמידה ליעקב לחוק', וכדרך שמצינו ששלוש פעמים הוי חזקה.

ויש להוסיף שאצל כל אחד מהאבות מצינו גם תוספת גוון בקנין הארץ, כי יש להבחין בלשון שנתן הקב"ה את הארץ לאבות, שנשתנה אצל כל אחד מהם.

כי הנה אצל אברהם נאמר - 'וה' אמר אל אברם

המקדש לא יצא', ואסור לו לצאת מן הארץ אפילו לצורך גדול.

אמנם טעם זה הוא בדרך מדרש, כי ממשמעות לשון המקראות כפשוטו נראה שהטעם שנאסר על יצחק לצאת מן הארץ נעוץ ביסוד סדר הקנין והנתינה של הארץ. כלומר, שמטעם ש'לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל', לפיכך - 'גור בארץ הזאת'.

ונראה בביאור הדבר, שנוסף על הקניינים שעשה אברהם בארץ, התווסף כאן קנין מיוחד ליצחק שהארץ ניתנה לו בתוספת מעלה וקנין של מגורים, והיינו 'חזקת השתמשות', וכמו שנאמר כאן - 'גור בארץ הזאת'. כי כך היה רצון ה' שבאופן זה של קנין תתעצם זכותו ובעלותו של עם ישראל על הארץ.

והנה בכדי שיתקיים על ידו גדר זה של קנין 'מגורים', צריך היה יצחק להתגורר בארץ בתמידות מבלי לצאת ממנה כלל. כי אמנם בקנין 'הבטה', וקנין 'הליכה', אשר היו אצל אברהם, וכן קנין של 'שכיבה' כמו שהיה ביעקב, הרי מעשי קנין אלו די בהם בפעם אחת ואין צריך שיתמשכו תמיד, ומשום כך אין היציאה מן הארץ פוגמת בהם. אולם כדי לקבוע חזקה של מגורים ודורים, צריך האדם לגור בה כל ימיו מלידתו עד סוף ימיו. שאם מחליף מקום מגוריו לפי הנסיבות, אזי מי יימר שזו ארץ מגוריו, והבן.

ומשום כך אמר לו ה' שלא ירד מצרימה אלא ישכון בארץ, דמכיון שמצוותו לתפוס אחיזה בארץ באופן של 'גור בארץ הזאת'. וכפי שמפרש בהמשך הכתוב - 'כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל'. אזי צריך יצחק להחזיק ולגור בה באופן תמידי, ולכן אסור לו לצאת ממנה.

ומבואר בזה כמין חומר מדוע דווקא יצחק הוזהר שלא לצאת מן הארץ, כי רק הוא היה נזקק לקביעות קנין זו של 'גור בארץ'. כי הנה אברהם אבינו בלאו הכי לא נולד בארץ, ולא היה שייך לקנין זה. ואילו יעקב כבר לא היה צריך לקנין זה כי כבר קנה אותה יצחק בקנין זה.

ויש להוסיף, כי הנה בשעה שיש רעב בארץ, אזי בדרכו של עולם מפני הרעב יורדים לארץ אחרת אשר אין בה רעב, וכמו שאכן נהג אברהם אבינו, והנה מכיוון שיצחק אבינו, למרות שהיה רעב ובכל זאת לא יצא מן הארץ, הרי דבר זה מדגיש ביותר

אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה. כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם' (יג, יד). ומצינו קנין על ידי ראייה, והיינו 'הבטה בהפקר' (בבא מציעא קיח. עיי"ש)

וכן נאמר לו 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה' (שם יג, יז). וזה אופן נוסף של קנין כדאיתא בגמרא - 'ומאימת מחזיק בה מכי דייש אמצרי' (כתובות צג). ועיין בבא בתרא ק. שיטת רבי אליעזר ד'הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו' ויליף מהאי קרא דאברהם, עיי"ש.

ואילו אצל יצחק נאמר 'שכון בארץ אשר אומר אליך' 'גור בארץ הזאת' (כו, ב-ג). כלומר שיש לו אחיזה בארץ באופן של שכונה ומגורים, וזה אופן נוסף של קנין שהרי דר בה.

אולם ביעקב נאמר - 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך' (כה, ג). וזה אופן נוסף של קנין כדאיתא בגמרא 'המציע מצעות בנכסי הגר קנה' (בבא בתרא נג).

* * *

וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכון בארץ אשר אומר אליך. גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך. והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ (כו, ב-ד)

וברש"י - 'שהיה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר לו אל תרד מצרימה, שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך'.

כלומר שדבר זה צריך ביאור מדוע מנע ממנו ה' לצאת לחוצה לארץ, שהרי אברהם ויעקב יצאו מן הארץ, ומדוע דווקא על יצחק נאסר הדבר. ועל זה תירצו שזה מצד שהוא היה עולה תמימה, שאסור להוציאה מחוץ לקלעים.

וכבר ביארנו בפרשת חיי שרה עניין זה, שארץ ישראל היא מקום ה' בבחינת חצר בית המקדש, ועם ישראל מצווים לדור בקירבת ה', ולחנות בסביבות בית המקדש, ויצחק שנתקדש יותר על ידי העקידה, הרי הוא ככהן גדול שנאמר בו 'ומן

כי זה מקומו המוחלט שאינו נוטש אותו בכל מצב שהוא.

[ואולי גם זה היה ממטרת הרעב בכדי להוציא לפועל דבר זה, לבטא את עוצם התקשרותו לארץ ישראל].

ולפי דברינו מיושב על נכונה כפילות לשון הכתוב שאמר לו תחילה 'שכון בארץ אשר אומר אליך', ושוב אמר לו מיד 'גור בארץ הזאת', ונתקשו בזה המפרשים הרבה בפשר כפילות הדברים.

ולהאמור שיעור הכתוב כך הוא, שתחילה דיבר עמו בנידון העומד על הפרק, ואמר לו הוראה מעשית 'אל תרד מצרימה', אלא 'שכון בארץ אשר אומר אליך'. ולאחר מכן נימק לו ה' בהוראה ומצוה כללית על תפקידו בזכיית הארץ 'גור בארץ הזאת וגו' כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל'. והבן.

* * *

ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה' (כו, יב)

וברש"י - 'ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה' (ומקורו בב"ר סד, ו).

מצות נתינת מעשר לה', מצאנו שנתקיימה ע"י כל שלשת האבות. באברהם נאמר (לעיל יד, כ) - 'ויתן לו מעשר מכל'. ביצחק נאמר כאן - 'וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'', ודרשו חז"ל שאומד זה למעשרות היה. וביעקב - 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'.

ומצויין דבר זה במדרש - 'תעשר, אברהם התחיל לעשר מן החולין מאמצע הכרי וכו', יצחק הפריש מעשר שנאמר וזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים וכו', יעקב הפריש מעשר שנאמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך וכו' (פסיקתא דרב כהנא - נספחים אות ד פיסקא עשר תעשר).

ונראה לבאר, כי שלשה סוגי מעשרות הם, העומדים זה למעלה מזה. הממון אשר ממנו הפריש אברהם מעשר, היה ממון של נס, שלל שהגיע לידיו אחרי הכותו את ארבעת המלכים בדרך על טבעית. ומאחר שהנס היה גלוי וברור, על כן הפריש ממנו אברהם חלק מעשר לידו מלכי צדק שהיה כהן לה', כמתנה לגבוה. [דוגמא לסוג מעשר זה מצאנו גם במלחמת מדין (במדבר לא), שבה נצטוו ישראל

להרים מכס לה' מן הביזה, שהגיעה לידם בדרך נס].

על המעשר שמצאנו ביצחק, מביא רש"י ממדרשי חז"ל - 'בשנה ההיא - אף על פי שאינה כתקנה, שהיתה שנת רעבון, בארץ ההיא בשנה ההיא - שניהם למה, לומר שארץ קשה והשנה קשה, מאה שערים - שאמדוה כמה ראויה לעשות ועשתה על אחת מאה שאמדוה'. כלומר, הגם שלא היה זה ממון של נס גלוי כדוגמת אברהם, מכל מקום כשנוכח יצחק בברכה המרובה ששרתה במעשיו, שלמרות כל הנסיבות הקשות הניבה הארץ פי מאה מאשר אמדוה לעשות, הכיר בכך כי יד ה' בדבר, והרי זו מתנה מיוחדת מן השמים, שעליו להפריש ממנה מעשר לה'.

המעלה הגבוהה ביותר במעשר, היא זו שמצאנו ביעקב - 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך', - מעשר זה נובע מתוך הכרה כוללת כי לה' הארץ ומלוואה, וכל מה שתחת ידו של אדם של הקב"ה הוא. לא זו בלבד בשעה שהנס גלוי לעין כל, ולא רק כשהברכה ניכרת ויוצאת מגדרי הטבע וההרגל, אלא אף הטובה הבאה לידי אדם באופן טבעי כדרכו של עולם - מאת ה' היא, אשר הוא זן ומפרנס אותנו משלו, ולו אנו חבים את כל קיומנו ותוחלתנו.

והנה מצאנו מחלוקת בין הראשונים לגבי מקורה הראשון של מצות מעשר. הרמב"ם מונה את המעשר כמצוה שתיקנה יצחק (הלכות מלכים פ"ט ה"א) - 'על ששה דברים נצטווה אדם הראשון וכו'... בא אברהם ונצטוה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחריית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפילה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטוה עמרם במצוות יתירות, עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו'. אך הראב"ד השיג עליו - 'אמר אברהם כן היה ראוי לומר, והוא [אברהם] התפלל שחריית והפריש מעשר'.

ויש לעיין מה טעמה של מחלוקת זו, והרי מקרא מלא הוא בתורה שאברהם הפריש מעשר, וכיצד זה החשיב הרמב"ם את יצחק כראשון למצות המעשר, אחר שכבר קדמו אברהם.

והנראה לבאר דעת הרמב"ם, כי הנה למרות שענין המעשר כבר מצאנו אצל אברהם, מכל מקום מצות המעשר במתכונתה ובצורתה שנקבעה

בתורה - מצאנו לראשונה אצל יצחק, שהפריש מעשר מגידולי קרקע שבארץ ישראל. אברהם אכן הפריש מעשר, אולם היה זה מעשר מסוג אחר, מעשר של רכוש. ולכן כשמונה הרמב"ם בפרק זה את תחילת קיומם של תר"ג המצוות, הרי הוא מציין את מצות המעשר הידועה האמורה בתורה, כלומר זו המוטלת על גידולי קרקע שבארץ ישראל - אשר מצוה זו מקורה במעשרותיו של יצחק, ולא בשל אברהם.

אמנם לדעת הראב"ד, מן הראוי למנות את תחילתה של המצוה, משעה שנתקיימה בשורש עניינה. ועל אף שהמעשר שמצאנו באברהם שונה מן המעשר הידוע בצורתו ובמתכונתו הקבועה בתורה, מכל מקום כיון שיסוד ענין המעשר כבר נתקיים ע"י אברהם, על כן נחשב הוא כראשון למצוה זו.

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות ויקרא את עשיו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני (ז,א)

כתב רש"י - 'ותכהין - בעשנן של אלו. דבר אחר כשנעקד על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. דבר אחר כדי שיטול יעקב את הברכות'. ואמנם הסיבה הפשוטה לכהות עיני יצחק מפורשת בכתוב, שהזקנה היא אשר גרמה לכך [וכן פירש הרשב"ם], אלא שבכל זאת נדרשו חז"ל למצוא טעם לדבר, כי אלמלא היתה סיבה מיוחדת לכך - היתה המידה נותנת שענין הצדיק לא תכהינה מראות, ויעמוד בתקפו ובגבורתו על אף זקנותו. כדרך שנאמר (תהלים צב, טו) - 'עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו', וכמו שמצינו במשה רבינו ע"ה (דברים לד, ז) - 'לא כהתה עינו'. ואם אכן כהו עיניו של יצחק מראות, צריך הדבר ביאור והטעמה. [וכדוגמת זה מצינו בעלי, שעליו נאמר (שמואל א' ג, ב) - 'ועיניו החלו כהות לא יוכל לראות' - שתלו חז"ל את כהות עיניו בעוון בניו. ועיין רד"ק שם].

והנה בדברי חז"ל אלו ישנם שלשה טעמים לכהות עיניו של יצחק. אולם בעוד ששני הטעמים הראשונים הם כעין 'סיבות' שגרמו לעיני יצחק לכהות - אם בעשן עבודת האילים של נשות עשיו, ואם מחמת בחינת דמעות המלאכים בשעת העקידה - הרי שהטעם האחרון אינו סיבה, אלא מטרה - כדי שיטול יעקב את הברכות. ויש להתבונן בעומקם של הטעמים הללו, ומהו הרעיון המשותף להם.

ונראה בזה כי יסוד הדברים אחד הוא, כי סיבה ה' שתכהינה עיני יצחק, כדי שיפסיד עשיו את הברכות ויזכה בהן יעקב. ומה שאמרו חז"ל כי בעשנן של אלו (נשות עשיו) כהו עיניו, בא ללמדנו שמכיוון שמחמת רשתתו הפסיד עשיו את הברכות, לכן גם בפועל התרחשו הדברים בהתאם לכך, כלומר, שהסיבה שגרמה לו לעשיו להפסיד את ברכותיו - אכן היתה מעשה רשתתו גופא.

אמנם לדעת הראב"ד, מן הראוי למנות את תחילתה של המצוה, משעה שנתקיימה בשורש עניינה. ועל אף שהמעשר שמצאנו באברהם שונה מן המעשר הידוע בצורתו ובמתכונתו הקבועה בתורה, מכל מקום כיון שיסוד ענין המעשר כבר נתקיים ע"י אברהם, על כן נחשב הוא כראשון למצוה זו.

וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו. ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים וגו'. ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ (כו, יח-כב)

נראה שאף ענין הבארות הוא ביטוי לקנין המחודש שהיה ליצחק בארץ כמבואר לעיל, וזה אופן נוסף של השתמשות בקרקע לקיים בזה את מצוות ה' והבטחתו 'גור בארץ הזאת'. כי הבארות שחפר אברהם היו עליהם ערעורים וסתמום פלשתים. ואף שבתחילת דרכו של יצחק עדיין רבו עמו על זה, אמנם אחר כך הגיע ל'רחובות' ו'באר שבע', והתקיים בו 'כי עתה הרחיב לנו ה' ופרינו בארץ'. והתבססו בבעלותו הבארות בלא ערעור, וזה מורה על תוקף קניינו בארץ.

וכלשון האברבנאל - 'ועתה בבארות נתקיים מה שנאמר לו עוד 'כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל' יורה ששיבתו בארץ היה כאילו הוא אדון הארץ, ושב וחפר הבארות שמימי אברהם, והשתרר עליהן לקרות להן השמות שקרא להן אביו, להודיע שבעל כרחם עשה כן, וגם חפר ומצא מים חיים, ואע"פ שרבו עוד לאמר לנו המים, באמרם שמי הבאר היה באים שם מן הנחל, עם כל זה נשארו

אותה הנאמנות למען קיומו של העם - אשר היא זו שהצילה את יצחק בשעת העקידה, היא זאת אשר עמדה אף עתה לזכות יעקב, למען עתידו של העם, כאשר בזכות אותן הדמעות כה עיניו של יצחק, כדי שיתגלגלו הדברים שיטול יעקב את הברכות.

הנה כי כן, שלושת הטעמים הנזכרים, יסודם ברעיון אחד, כי כל הסיבות שהביאו לכהות עיניו של יצחק, משמעות ומטרה אחת היתה להם - כדי שיטול יעקב את הברכות.

גם העניין השני שנאמר בזה - שהיו מלאכי השרת בוכים ונפלו דמעותיהם על עיניו - עומק עניינו הוא, כי באותה המידה שכאשר נעקד יצחק על גבי המזבח, היה גורל עם ישראל - העתיד לצאת ממנו - מונח על כף המאזניים, אף כאן, כשעמד יצחק לברך את עשיו ולהנחילו את ברכת אברהם, שוב עמד עתידו של עם ישראל בפני הכרעה. וכוונת חז"ל היא ללמדנו בחינה עמוקה, שאותו הבכי שבכו מלאכי השרת בשעת העקידה - כלומר

היכל השבת

ואתעטרת לתתא בעמא קדישא

את נפשו, ויעורר בעצמו את מעלותיו, שיהיה פועל ומאיר וניכר בו חלק הקדושה שבנשמתו, וימצא בנפשו את מעלתו הפנימית החבויה ויביאה לידי גילוי, עד שיזדהר ויקרון אור פניו מקדושה זו. בחינת - 'לבשי בגדי תפארתך עמי' (פזמון לכה דודי).

תפארת גדולה בעצם היות ה' לנו לאלוקים

וכן מצדו של עם ישראל, הרי זה שהקב"ה הוא לנו לחקיננו, והוא אלוקינו, בפשוטם של דברים הוא בזה שנותן הקב"ה לישראל חיים ושלו, ארץ ומקדש, נבואה ותורה, ומשפיע עלינו שפע טובה וברכה, ומשגיח ומגן עלינו, והוא גואלינו ומושיענו. אמנם בעומק הדבר, יש עוד בחינה נעלית ונשגבה של קשר, דהיינו עצם הדבר שיש לנו כביכול אותו ית"ש, כלומר עצם הקשר עם הקב"ה, מה שזכינו שה' הוא אלוקינו - אלוקי ישראל, זה הוא הנתינה הנעלית ביותר. דהיינו שהוא קרוב אלינו, ומראה עצמו לנו לדעתו ולהשיגו ולהיות דבקים בו, ומשרה שכינתו עלינו ונותן לנו את ידידותו. ובשבת קודש עוסקים יותר בדביקות וקשר זה.

בשבת, אין הגישה אל ה' והעמידה לפניו, רק מצד רוב טובותיו עלינו בעבודה של תודה. אלא הרבה למעלה מזה, כנסת ישראל מתענגת מעצם קירבת ה' והידידות שיש לנו עם הקב"ה. בשבת קודש הקב"ה מראה את עצמו לישראל, שיזכו לראות בנועם זיוו, ונותן בהם כח והשגה רוממה לראות את שבחיו וגדולתו - 'דודי צח ואדום דגול מרבבה' - חכו ממתקים וכולו מחמדים זה דודי

המעלה ב'עצם' עמידת ישראל לפני ה'

בשבת קודש, עבודתנו היא, להיות עצם מציאותינו קדושה ולעמוד לפני ה' ברוממות והתעלות. וזה עצמו התכלית והמטרה להיות עם ישראל עומדים בתפארת והדר לפני ה' - 'ישראל אשר בך אתפאר'.

בשבת נחשף הסוד הנשגב של הדביקות שיש להקב"ה עם כנסת ישראל - 'ואתעטרת לתתא בעמא קדישא' (זוהר כגונא). השכינה מתעטרת בעם ישראל. המציאות של עמידת עם ישראל עם קדושו לפניו, היא עצמה עטרה למלך. כי בשבת מתגלה המעלות והשלימות שבעצם מציאותם של ישראל, אצילותם ועדינותם, רוממותם וקדושתם, הזוהר והטוהר שבפנימיות לבם. וכפי שמשבח הדוד את הרעייה בשיר השירים. ובמדרש - 'שחורה אני ונאווה - שחורה אני בימות החול ונאווה בשבת' (שהש"ר א, לו).

ולכן בשבת הקב"ה מתפאר ומתעטר בישראל - 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' (מנחה של שבת). והם לו כשעשועו, כעניין הכתוב - 'כי כרם ה' צבא-ות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו' (שם ה, ז).

והוא בחינת העולם הבא, כדאיתא - 'אטייל עמכם בגן עדן' (רש"י ויקרא כו, יב). כלומר שבעולם הבא הנחת רוח והשעשועים להקב"ה, הוא מעצם מעלתם רוממותם וקדושתם של כנסת ישראל.

ועבודת השבת בבחינה זו היא, שהאדם ירומם

וזה רע' (שיר השירים ה, י). ישר לן שופריה ונחזי ביקריה (זמירות הארז"ל לצפרא דשבתא). ובחינה זו היא מעין העולם הבא, שאין בו אכילה ושתייה ואין בו קבלת צרכים אלא - 'צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה' (ברכות ז).

שני דרגות בבחינת 'רעיה' - 'אשת חיל' ו'שיר השירים'

הקשר הנשגב שבין קוב"ה וכנסת ישראל אשר נמשל ליחס של דוד ורעיה, מצינו בו שני סוגי שבה, שעליהם נאמרו שני שירים על ידי שלמה המלך ע"ה, שיר לכל אחד מהם.

האחד הוא שיר 'אשת חיל' (משלי לא) המדבר בשבח עבודתה של הרעיה, שהיא עזר לאיש, ובטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר, והיא גמלתו טוב, דרשה צמר ופשתים, והיא כאניות סוחר, ותקם בעוד לילה וכו'. הכל על עמלה ועבודתה הנאמנה והמסורה של האשת חיל. והוא משל על התלמיד חכם והצדיק, וכן על כללות כנסת ישראל, במה שעומדים לפני ה' כרעיה נאמנה ומסורה, וכאשת חיל, שעושים רצון הקב"ה ועוסקים תדיר בעבודתו, שומרים את תורתו, מכבדים את שמו ומשרתים אותו.

השיר השני אשר מדובר בו בקשר שבין הדוד והרעיה, קוב"ה וכנסת ישראל, הוא מגילת 'שיר השירים'. אך שיר זה, אין תוכנו מבוסס על ענייני עבודתה ונאמנותה, וכל הדברים שהרעיה עושה עבור הדוד. כי אם כל השבחים הנאמרים בה, הם על עצם מציאותה של הרעיה, אשר יש בה מעלות בעצם, חביבותה ורוממותה, כבודה ותפארתה. כלומר מעלותיהם הנשגבות של עם ישראל בעצם נפשם, תכונותיהם הנעלות, זוך לבם צדקתם וקדושתם, יושרם וטהרתם אצילותם ועדינותם. ב'שיר השירים' הדוד משבח את הרעיה על

מעלותיה שבעצמותה וכן משבחת הרעיה את הדוד על עצם מהותו, 'כחו ממתקים וכולו מחמדים'. ולא על מה שמשפיע לה טובה.

יום השבת הוא הזמן בו הקב"ה - הדוד, מכניס את כנסת ישראל - הרעיה, למחיצתו. ועבודתם היא בעצם היותם עומדים לפניו בקומתם ובזיווים, עטורים בכבוד והדר, ברוממות ובקדושה. והם זוהרים בזיו השכינה ובאורה של תורה. ומשום כך נהגו לומר שיר השירים בשבת.²

ערב שבת - 'אשת חיל', שבת קודש - 'שיר השירים'

גם 'אשת חיל' שנוהגים לאמרו בליל שבת. הוא מהאי טעמא, שכיון שביום השבת הוא הזמן שבו זוכה כנסת ישראל, לעמוד כמטרוניתא ורעיה ביחס לקוב"ה. לכן הוא הזמן הראוי והמתאים להזכיר כל ענייני השבח שלה כרעיה ואשת חיל.

כי כל ימות החול אין מאיר כל כך ענין הידידות, ואנו רואים את היחס יותר במבט של עבד וכן. ורק בשבת רואים למפרע גם את עבודת ימות החול כעבודת רעיה - 'אשת חיל', ומשום כך זמן אמירתו הוא דווקא בליל שבת, בסיום ששת ימי המעשה. שאז משבחים את האשת חיל על כל עבודת ימות החול שעובדים את ה' במסירות ונאמנות, ביגיעה ועמל³.

אולם עבודת השבת עצמה, היא למעלה מבחינת 'אשת חיל'. אלא היא בבחינה הרוממה והנשגבה של 'שיר השירים'.

והוא הביאור במה שאמרו חז"ל - 'כל השירים קודש ושיר השירים קודש קדשים' (מסכת ידים פ"ג מה"ה). כלומר כשם שבמקדש כל כלי הקודש, כגון המזבח והשולחן והמנורה הם כלים של שירות ועבודה שבהם עם ישראל עובד ומשרת את ה'. אבל בקודש הקדשים

1. כי שלמה המלך, אצלו היה בחינת 'רעיה', בחינת הידידות והאהבה עם הקב"ה כעניין הכתובים - ויאהב שלמה את ה' (מלכים א' ג-ג) וה' אהבו. ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה' (שמואל ב' יב-כד). וישב שלמה על כסא ה' (דה"א כט-כג) וכן עם ישראל היה בתקופה זו, בבחינת רעיה, שהתעורר תוקף הידידות בבניין בית המקדש- כדכתיב - מה ידידות משכנותיך. והיו ישראל אז בשיא רום המעלה, בשלווה ובטובה.

2. ויש בזה כמה מנהגים, יש האומרים אותו בערב שבת אחר חצות, לקראת כניסת השבת. ויש הנוהגים לאמרו בליל שבת. ועיין בילקוט 'מעם לועז' שזמן אמירתו כל יום השבת, רק שמקדימים לאמרו בכניסתה, ואם לא אמרה בידו להשלים אמירתה כל משך יום השבת. ועיין בסידור של"ה שסידר אמירתה בשלשה חלקים, לפני כל סעודה מסעודות היום. ועכ"פ זמן אמירת 'שיר השירים' הוא במשך כל השבת.

3. ולפי זה, הזמן המתאים לאמירת 'אשת חיל' הוא דווקא בליל שבת, שהוא סמוך לששת ימי המעשה. ואם לא אמרה בליל שבת, שוב אין מקום לאמירתו ביום השבת. ומסתבר שזמנו הוא בדווקא לפני קידוש, שעדיין לא קידש את השבת.

ישראל וקוב"ה - 'אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם'. 'כמלך שיושב ומטרונה יושבת כנגדו' (מכילתא פרשת כי תשא). הרי שכל המועדים הם בחינת 'קודש', ויום השבת 'קודש קדשים' (איגרת הגר"א).

ומשום כך יום השבת שהוא קודש קדשים, הוא היום שבו ראוי ויאה לשורר שירת קודש זו, שירת קודש קדשים. וכן היה מנהג האריז"ל ללבוש בגדי לבן בשבת, משום שעמידת היהודי לפני ה' בשבת קודש, היא בבחינת לפני ולפנים, בקודש הקדשים. והוא מעין העולם הבא - שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה.

אין כל כלי-שרת של עבודה, כי אם הארון והכרובים, שהוא מסמל את הדביקות והידידות שבין קוב"ה וכנסת ישראל. עצם הדבר שיש לו להקב"ה את כנסת ישראל, וישראל יש להם את הקב"ה. וכן הוא בעניין השירים, שכל השירים הם קודש, שתוכנם הוא על הטובות שעושה הקב"ה לישראל, אולם תוכן עניינו של שיר השירים, היא על עצם הידידות והדביקות, ומשום כך היא 'קודש קדשים'.

ומאותו טעם, גם השבת נעלה על יתר המועדים, כי כל המועדים הם ימי מקרא קודש הבאים על הטובה והברכה שנתן ה' לישראל. אולם השבת הוא אות על עצם הקשר והידידות של כנסת

הכמה ומוסר

כי לכן נוצרת

ולהתענג על ה'. ויש שרואים את מבחן חייהם בחיי בטחון ללכת בכל דרכיהם על פי הנהגת ה' ולבטוח בו. ועוד רבות כהנה וכהנה בנתיבות התורה ובכל דרכי ה' הישרים.

ולמרות שמוטל על האדם להתעסק בכלם ולהגיע בכל אחד מהם עד היכן שיש בידו, אכן עדיין ניתן מקום לאדם להתגדר ולבחור לעצמו במה ישקיע יותר ובמה ישאף ויתאמץ לדרגות ומעלות גבוהות מהרגיל.

לבחור חלק בהתאם לנפשו ולא מחמת סיבות צדדיות כגון יוקרה ומעמד

וכאשר האדם מייסד את דרכו ומשקיף על ארחות חייו, להכריע באיזה עניין יבחר להשקיע יותר, עליו להשכיל ולהבין כיצד יבחר בדרך הנכונה עבורו, כי יש שבוחרים את דרכם בחיים מחמת סיבות צדדיות, ולפעמים מחמת כן אין רואים הצלחה בזה. וכגון שראה הנהגה של צדיק וגדול בתורה ששם עיקר מגמתו בדבר זה, ומכיון שהוא תלמידו, דומה לו שגם הוא צריך לנהוג כן, אף שאין זה מתאים להלך נפשו המיוחד. ויש גרוע מזה, שבוחר דרכו מחמת הערכת הסביבה שנמצא בה, שהם מכבדים הנהגה או לימוד מסוג מסויים, וכובש מחמת זה את חפץ נפשו להנהגה ולימוד המותאמת לנטייתו, ומשקיע מאמצים בדבר שליבו רחק ממנו ולא יוכל להצליח בו.

כל אדם יכול לבחור לעצמו חלק בתורה ועבודה שבו יהיה יותר מצויין

ענייני עבודת ה' וכן לימוד התורה מסתעפים על חלקים רבים, וכגון מקצועות התורה השונים, שנותנים מקום לכל אחד להתגדר בו. יש שבוחר לו ללמוד סדרי נשים נזיקין, ויש שחשקה נפשו בקדשים, ויש שלבו חפץ דווקא במועד זרעים או טהרות. וכן בסגנון הלימוד, יש שבוחר ללמוד ספרי הפוסקים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ויש שנפשו חשקה בלימוד העיון והסברא לצלול בעומק ולהעלות פנינים לחצוב ולגלות מסתורים ולחדש מהלכים. ויש שנטייתו ללמוד בהספק וקובץ על יד ירבה, ולומד מסכתות ומשננם ושאפתו להיעשות בקי וידען בש"ס.

וכן בכל ענייני עבודת ה', יש שרואה לעצמו יעוד להגיע לבהירות באמונה ולהשגות רמות בדיעת ה' לחזות בכבודו ולהשתאות מקדושתו ית"ש. ויש שעיקר עבודתו בצירוף מידותיו לזכך נפשו ולהתעדר באצילות המידות ולרכוש רוממות היושר וההגינות העדינות והענווה. ויש שכל מגמתו גמילות חסדים להיטיב עם הבריות להשכיל אל דל לפזר לצדקה, ולדאוג לרווחת האומללים והגלמודים לעודדם ולשמחם. ויש שכל חייו הם בשאיפה להשיג רגשות קודש ודביקות והתלהבות במצוות ובתפילות ולחזות בנועם השבתות והמועדים

לקבוע דרכו במה שקרוב ללבו ולא מה שרחוק וכבד

אולם הדרך הנכונה היא, שכל אדם יבחון בעצמו היטב מה נכון לו לקבוע לעיקר דרכו בחיים לפי מה שמתאים לו, הן מצד יכולותיו וכשרונותיו ותכונות נפשו, והן מצד נטיותיו במה שחפץ בו וקרוב ללבו. והוא הנקרא בספרים הדבר ששייך לשורש נשמתו. וכעין מה שאמרו חז"ל 'אין אדם למד אלא במקום שלבו חפץ' (ע"ז טו.).

ובעניין זה מצויה שגיאה נוספת, שאנשים טועים לבחור דווקא בדברים רחוקים וקשים להשגה עבורם. משום שסבורים שהדברים שאליהם הם מסוגלים ושייכים למהותם ותכונותיהם הרי העניינים הללו קרובים אליו ממילא ובכל מקרה יהיו בהישג ידו, ולכן מזלזלים ואינם משקיעים מאמצים מיוחדים בתחום זה. כיון שהם חיים בהרגשה, שהדברים הללו כבר מונחים בכיסם בחינת 'פת בסלו', ותמיד יוכלו להשיג אותם. ולכן משקיעים את עיקר מאמציהם בתחומים שרחוקים מהם, שבה ברור להם שאם לא יתאמצו מאד לא יצליחו להשיגם.

נטיה להשיג דברים רחוקים כתאוות נצחנות

ועוד יש נטיה אצל האדם, שמכיון שהוא יודע שהתחום הרחוק קשה עבורו ואינו מסוגל להשיגו, על כן הוא רוצה זאת בדוקא ורואה בזה ניצחון והצלחה להוכיח לעצמו או לסביבתו ולהראות כוחו שבידו להגיע גם לעניין ההוא. כי הדבר הקרוב אליו שנראה לו קל ופשוט להשיגו, אינו מרווה את צמאונו שחפץ לרכוש דברים גדולים ונשגבים מאתו, ואין לו סיפוק והנאה שהצלחה בדבר הקרוב והנקל לפניו.

והנה זה הפסד גדול, כי האמת היא שאפילו אם אחרי מאמציו הכבירים יגיע לאיזה דרגה בעניינים אלו שרחוקים ממנו אזי יהיה הדבר רק במידה מועטת, שהרי לעולם לא יגיע לרמה שאותה משיגים כאשר שייכים לזה. ומאידך בתחום השייך וקרוב אליו ומסוגל להתפתח בו רבות הרי לא השקיע בזה די הצורך בכדי להגיע לדרגה רמה, וממילא גם זה לא יהיה לו, וישאר קרח מכאן ומכאן.

**בדבר הקרוב ללבו רבים סיכויין
להצליח ולשגשג ולהיות מיוחד**

והאמת היא כי עיקר ההשקעה צריך שתהיה

בתחום שקרוב אליו, אשר בו יוכל להשיג רבות ולהגיע בדבר זה למדרגות רמות, בבחינת מה שאמרו חז"ל - 'כי לכך נוצרת'. ואם ישקיע בזה וודאי יצליח לאין שיעור, כי זה הדבר שייך לו. אמנם בכדי שלא ישאר ריקם לגמרי מהתחום השני צריך להשתדל שיעגיל גם לזה במידה מסויימת - שלא יהיה משולל לגמרי ממנו, ויעסוק בזה חלק מועט מזמנו. אבל עיקר עסקו ומגמתו ושאיפתו תהא במה שקרוב ללבו ושייך לנפשו ובנוי לתכונותיו, ואשר בו יוכל להיות גדול ומופלא.

ומסופר על מרן החזון איש זי"ע, שאחד ממקורביו צורב מופלא ויגע בתורה התנצל לפניו שאינו רואה ברכה בעבודת התפילה שלו, ואינו מצליח להגיע לידי רגשות נפש ולב כראוי לעבודת הלב. ואמר לו שאפשר שאין נפשו שייכת כל כך לעבודת התפילה, ועליו לראות את עיקר מגמתו להצליח בלימוד התורה ביגיעה וידיעה רבה, ובעבודת התפילה יעסוק וישתדל כפי המתחייב מצד ההלכה לצאת ידי חובתו. כי עיקר יעודו הוא בחלק לימוד התורה.

ונראה שהוא גם מגדרי הנהגות מידת הבטחון שלא להיות 'מתעקש' נגד מה שהוכן לו מלמעלה, ואם כשרונותיו ותכונותיו ונטיית לבו ותנאי הסביבה מתאימים לדבר מסויים, הרי כיוונו אותו מן השמים להתעסק ולהיות מושלם במעלה זו, ואל לו להתנגד ולהתעקש להיות מצליח וגדול דווקא בעניין אחר שמתאים לחביריו. וכאשר יכפוף עצמו למה שמנהיגים אותו מן השמים וודאי יזכה לסייעתא דשמיא מרובה.

**התודה והברכה לידידנו הנעלים
שנשללו חלק בהוצאות גיליון זה**

**ברכת מזל טוב לידידנו
הרב יוסף ברא"ח חשין שליט"א
לרגל הולדת הבן**

**ברכת מזל טוב לידידנו
הרב יצחק פרוש שליט"א
לרגל אירוסיה הבת**

חסון תשפ"ג

הודעה חשובה

עם הופעתו בשעה טובה של הכרך החדש ספר

דברים חלק א'

וקטלוג אוצר קלטות בן מלך

בימים אלו הופצו הספרים בין בתי המדרש לעיון הלומדים ומבקשי ה'

'בן מלך' - להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות

כמו כן ניתן להצטרף לקבלת עלון "אוצרות בן מלך" שיוצא לאור מידי שבוע בכתובת המייל: mechonbenmelech@gmail.com

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים, נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com